

Tajna svih njegovih tajni je izum Pelikan nalicpera model 100! I s njime je proslavio u svijetu Zagreb i Hrvatsku kao „Domovinu penkale“, a bez njegove klipse nema ni dobre "pisalice"

Njegova tvornica Elevator, kemijski pogon, nalazila se u Tvornici Badel, u današnjoj Vlaškoj ulici 116., u središtu USKOK-a.

Slavoljub Eduard Penkala bio je i "Kralj nalicpera"! Izmislio je prvo nalicpero s tzv. punjenjem na klipove, a potpisala ga je i proizvodila čuvena njemačka tvornica. Model 100 je najlegendarnije nalicpero u povijesti, poznatije kao Pelikan.

Zagrebački genijalac izumio je i klipsu, takozvanog jahača ili držača penkale i nalicpera, koji je postao dio svjetskih industrija kemijskih olovaka i nalicpera.



Posebnost Pelikana 100 bila je u načinu punjenja koje je bio klipna mehanika, recimo, nalivepero je radilo kao sistem injekcija.



(https://www.startnews.hr/media/cache/upload/Photo/2025/09/08/penkala-toz-zagreb_biggalleryimage.jpg)

Penkala, TOZ

POGLEDAJTE SVE FOTOGRAFIJE (7)

8. 9. 2025

DEVETI NASTAVAK: PENKALA, KONSTRUKTOR PELIKANOVOG „KRALJEVSKOG NALIVPERA“

Napisala: Anđelka Mustapić

Od 80-ak prijavljenih patenata **Eduarda Slavoljuba Penkale**, koje je i proizvodila zagrebačka tvornica u današnjoj Branimirovoj ulici 43, u narodu poznata isključivo kao Tvornica Penkala, dakle, pod izumiteljevim prezimenom, samo se kod tzv. olovke na čvrstu tintu stavlja upitnik. A patent-izum značajan je gotovo jednako kao i Penkalin izum mehaničke olovke.

U spomen-sobi svoje opatijske vile, izumiteljov sin ing. Krunoslav Penkala spremno je pročitao na njemačkom originalni patentni spis:

- „Nalivepero na čvrstu tintu, patentirano u njemačkoj državi 31. maja hiljadu devetstotina i sedme...“ Rezultat toga su današnje kemijske olovke. Čvrsta tinta, današnja kemijska olovka, u stvari. Što se dogodilo s tim izumom, puno me pitate?! Otac ga je sigurno proizveo

kao probni model, ali, pretpostavljam, suvlasnici tvornice, u biti trgovci, nisu u njemu prepoznali profit. Međutim, važno je znati da su se iz tih tatekovih automatskih izuma razvile ogromne industrije, cijeli svijet je pun fabrika i fabrika, ali je tatekova fabrika bila najveća i prva koja je bila industrija.



S vidnim ponosom ing. Penkala bio je izdvojio jednu mehaničku olovku, komentirajući:

- Ovo je ta mehanička olovka iz 1906., s minom još iz onog vremena, koju je otac sam napravio.

Po funkciji, Eduard Slavoљjub Penkala bio je kraljevski viši nadzornik mjera, kako mu je poslije preimenovana dužnost, u tadašnjem gospodarstvu najvažnija, jer je jedino on mogao pustiti u proizvodnju bilo koji pogon diljem provincije na jugu Austro-Ugarske Monarhije, a po hobbiju – izumitelj. Svojim izumom mehaničke olovke, popularno nazvane automatska ili grafička olovka, Eduard Slavoљjub Penkala proslavio je u svijetu Zagreb i Hrvatsku kao „Domovinu penkale“.



Iz zaborava potpuno je istisnut Penkalin genijalni, revolucionarni izum klipse, takozvanog jahača ili držača penkale i nalicpera, koji je postao dio svjetskih industrija kemijskih olovaka i nalicpera.

Perfekcionista, s osobito izraženom praktičnom stranom svoje inovativna znanstvenosti, Penkalu je mučio problem: kako da čovjek nosi sa sobom penkalu, grafitnu ili nalicpero, a da ne isprlja odjeću. Rješenje je nazvao „klipsa“. Danas je nezamisliva proizvodnja kemijske olovke ili nalicpera bez tog Penkalinog izuma.

Tajna svih njegovih tajni je izum Pelikan nalicpera model 100

No tajna svih tajni, bolje rečeno, zagonetki vezanih uz Penkaline izume, jest Pelikanovo nalicpero model 100, koje je, u stvari, izrađeno prema Penkalinom nacrtu 1929. u njemačkom gradu Hannoveru. Nevjerojatna šteta za Domovinu penkala, jer je to nalicpero, poslije mehaničke olovke, najznačajniji Penkalin izum.

Bilo je to na svijetu prvo naličje s tzv. punjenjem na klipove, a potpisala ga je i proizvodila spomenuta njemačka tvornica.

Kako je do toga došlo, objasnio je zagrebački kolekcionar i publicist Miroslav Tischler:

- Tvornica Gunther Wagner iz Hannovera proizvodila je tinte za naličje, a četiri godine nakon Penkline smrti (1926.) otkupila je od njegovih partnera Penkalin patent, konstrukciju naličja na klipnu mehaniku i 1929., promijenivši ime tvornice u Pelikan, počela je proizvoditi takozvanog „Kralja naličja“. To naličje, kao Pelikanov model 100 postalo je jedno od najpoznatijih svjetskih naličja, da ne kažemo i znak društvenog prestiža.

Posebnost tog naličja bila je u načinu punjenja koje je bio klipna mehanika, recimo, naličje je radilo kao sistem injekcija.

Vrtnjom donjeg dijela naličja, klip je izlazio van, kada je do kraja izašao, naličje se uronilo u bočicu tinte i vraćanjem klipa natrag, i uvlačila se tinta.

Eduard Slavoljub Penkala bio je izumitelj i svaka asocijacija na njega podsjeća na penkalu, na pisalo, na pisaći pribor.



Međutim, po svom je obrazovanju bio kemičar, vrstan, što možemo suditi po cijelom kemijskom asortimanu koji je proizvodio u vlastitoj tvornici Elevator, koju je utemeljio sa svojom suprugom **Emilijom**, službeno 1917., ali „ilegalno“, kao „kućnu radinost“, znatno ranije. U njoj je proizvodio od kemijskih tekućina do različitih kozmetičko-farmaceutskih, koji su bili izuzetno popularni u svakodnevnom životu, primjerice, Krepax, Radium D Vinovica, toaletne vodice za usta, parfem, vosak za štambilje, Leonardo tintu...

Na jedvite jade, saznali smo da se tvornica Elevator, zapravo kemijski pogon, nalazila u Tvornici Badel, u današnjoj Vlačkoj ulici 116., u središtu USKOK-a.



Napomena uredništva:

Serijal od 10 nastavaka o životu i djelu genijalnog izumitelja Eduarda Slavoljuba Penkale, autorice Anđelke Mustapić, koji objavljujemo iz dana u dan, od 1.do 9. rujna 2025.

Napomena autorice: cijeli serijal „Penkala: od genijalnog izumitelja i kulturne baštine do zaborava“ nastao je i objavljuje se uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije iz Programa za poticanje novinarske izvrsnosti.

(<https://www.facebook.com/startstyleandnews/>)